

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година: СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН

*В района се отглеждат предимно зърнени и маслодайни култури,
свине и птици*

Северният централен район е един от 6^{-те} района в България – ниво NUTS 2 на общата класификация на териториалните единици за статистически цели, съгласно Регламент (ЕО) №176/2008. Той включва 5 административни области: Габрово, Велико Търново, Русе, Разград и Силистра. Площта на района представлява 13.5% от общата площ на България и в него живее 11.7% от населението на страната. Средната гъстота на населението в района е 57.5 ж./кв. км. при средна гъстота за страната 66.3 ж./кв. км. Използваната земеделска площ (ИЗП) на Област Велико Търново заема 29% от ИЗП на района. Делът на ИЗП на Област Русе е 24%, на Силистра – 23% и на Разград – 20%. С най-малък дял от ИЗП на района е Област Габрово – 4%. Като цяло, 47.9% от територията на района се използва за земеделско производство.

Фигура 1

Преброяването на земеделските стопанства в България се проведе в периода септември – ноември 2010 година. То позволява да се направи пълен преглед на производствения потенциал на българското селско стопанство. Преброяването дава най-вече актуални данни на всички географски нива, които са безспорен инструмент за управление на регионалното развитие на страната.

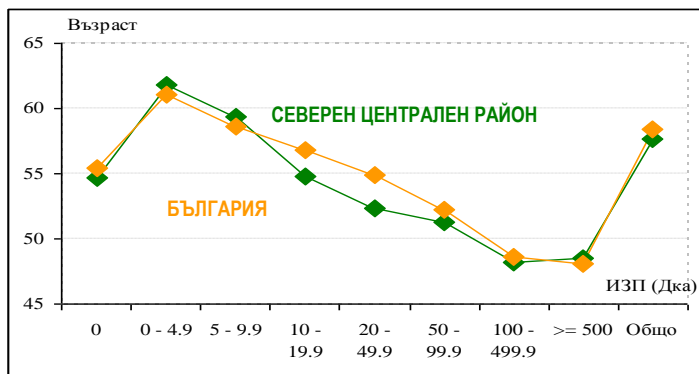
В Северния централен район работят 11.7% от всички стопанства в страната. От тях с ИЗП са 42 001 стопанства и стопанисват 19.9% от ИЗП на страната. Средната ИЗП на стопанствата в района (171 дка) е по-голяма от тази за страната (101.3 дка). Физическите лица са почти 97% от стопанствата на района и стопанисват 25% от ИЗП на района със средна площ 44.8 дка при средно 34.3 дка за страната. Останалите 1 319 стопанства са юридически лица и стопанисват 75% от ИЗП на района. Най-много са търговските дружества – 605 броя с 33% от ИЗП на района, със среден размер на земята 3 955 дка на стопанство. С най-висок среден размер на земята са кооперациите – 8 382 дка.

Използваната земеделска площ на Северният централен район е 7 384 372 дка. 85% от нея е заета със зърнени и маслодайни култури. 61.5% от стопанствата в района стопанисват от 1 до 10 дка. Стопанствата с над 500 дка са 3.4% и стопанисват 87.6% от ИЗП в района.

Животновъдството в района също е развито - делът на отглежданите свине е 27% спрямо общия им брой за страната, делът на отглежданите в района птици също е 27%.

Средна възраст на управителите, според размера на ИЗП на стопанствата

Фигура 2

Съдържание:

Растениевъдство (стр. 2)

Работна сила (стр. 3)

Животновъдство (стр. 3)

Методология (стр. 4)

Резултати и анализи

Средната ИЗП на стопанствата в Северния централен район е с 38% по-висока от средната за страната

Броят на земеделските стопанства в Северния централен район е 43 281, което представлява 12% от стопанствата в страната

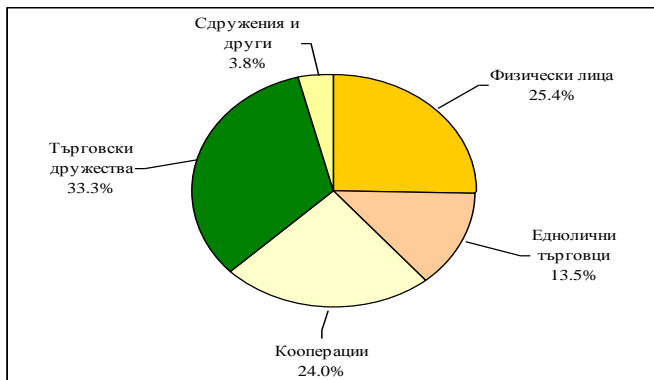
19.9% от ИЗП на страната е съсредоточена в Северния централен район.

Търговските дружества в района имат водеща роля в земеделието: 33% от ИЗП за района се обработва от 605 търговски дружества при 32% общо за страната. Кооперациите в Северния централен район са 206 на брой и средната им ИЗП е 8 382 дка (при средна ИЗП в кооперациите общо за страната 6 839 дка). Стопанствата на физическите лица представляват 97% от стопанствата с ИЗП в района и обработват 25% от нея, като средната ИЗП в тези структури е 45 дка.

1 280 са стопанствата в района, които не разполагат с ИЗП – 48 отглеждат гъби, а 514 отглеждат пчели. Останалите се занимават основно с животновъдство, като сред тях има големи животновъдни структури, специализирани в отглеждането на птици и свине. Броят на стопанствата без земя в района е 9.7% от общия брой от стопанствата без ИЗП общо за страната.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата в Северния централен район

Фигура 4

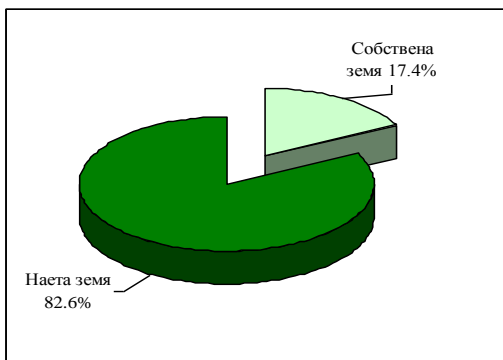
В стопанствата на физическите лица се отглеждат 21% от зърнено-житните култури, 35% са в търговските дружества, 28% – в кооперациите и 15% – в стопанствата на ЕТ.

В търговските дружества се отглеждат 37% от маслодайните култури, 26% са в кооперациите и 22% във физическите лица.

78% от площите с кайсии и зарзали се отглеждат в Северния централен район. От тях 65% са в стопанства на физически лица.

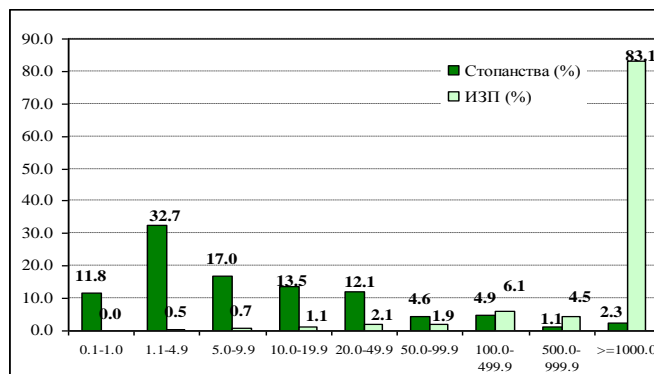
Начин на стопанисване на ИЗП в Северния централен район

Фигура 6

Разпределение на стопанствата в Северен централен район според размера на тяхната ИЗП

Фигура 3

Зърнените и маслодайните култури заемат 85% от ИЗП на района и този дял е по-висок от съответния за страната (77%)

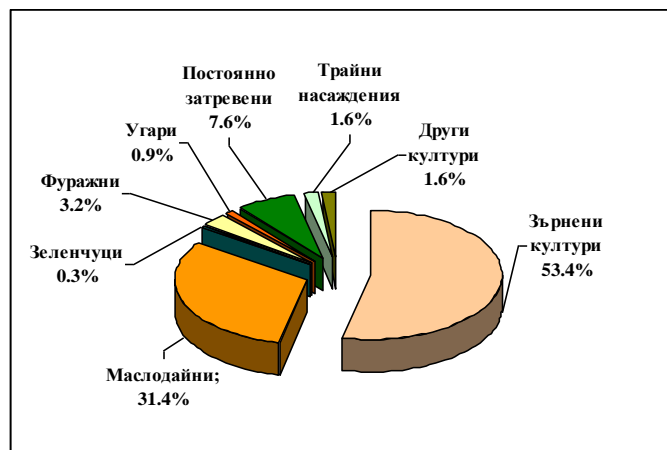
В Северния централен район се отглеждат предимно зърнено-житни и маслодайни култури, като преобладават площите с пшеница. Тя заема 61% от общата площ на зърнено-житните култури в района, следва царевичата (23%) и ечемика (16%). В района се отглежда 20% от пшеницата, 27% от царевичата и 24% от ечемика в страната.

При маслодайните култури преобладават площите със слънчоглед – 74% от площите са заети с тази култура, а 22% с рапица. В района се отглеждат и 57% от тиквите за семки. В Област Русе се отглежда 30% от слънчогледа на района, 27% в Област Велико Търново и 24% в Област Силистра.

17% от овощните насаждения и 6.3% от лозята в България се отглеждат в Северния централен район, като 44% от лозята в района са в Област Велико Търново.

Разпределение на ИЗП в Северния централен район по основни групи култури

Фигура 5

Най-малко собствена земя се стопанисва в Област Русе (12%) и съответно най-много земя се наема – 88% от ИЗП на областта. Следва Област Велико Търново с 13% собствена земя на стопанствата и 87% наета. С 14% собствена и 86% наета земя са стопанствата в Област Габрово. В Разград от стопанисваната земя 22% е собствена и 78% наета. Най-много собствена земя стопанисват земеделските стопанства в Област Силистра – 25%, а 75% от земята е наета.

Най-висок среден размер имат стопанствата във Велико Търново – 233 дка, следва Русе с 221 дка, Разград – 159 дка и Силистра – 125 дка. С най-нисък размер са стопанствата в Област Габрово – 98 дка.

80% от стопанствата в Северния централен район отглеждат животни при средно за страната - 73%

В Северен централен район се отглеждат 27% от свинете и от птиците в страната

Стопанствата с животни са 34 461 броя, което е 13% от всички стопанства с животни в страната. Животновъдството е важна част от селското стопанство в района. Съществуват стопанства с голям брой животни в стадата.

29% от стопанствата в района отглеждат говеда, като средният брой на животните в стопанство е 7.4. В стопанствата на физическите лица са 70% от говедата, а в 117 стопанства с над 50 млечни крави в стадото се отглеждат 30% от млечните крави в района. За сравнение, общо за страната дялът на млечните крави, които са в стопанства с над 50 глави е 24%.

Овце-майки се отглеждат в 48% от стопанствата в района, като 1.4% от тях имат стада с над 20 глави от тази категория. По-голямата част от стопанствата с овце-майки са едва с по няколко животни: 56% от животните от тази категория в района се отглеждат в стада с под 10 овце-майки. Единствено при овцевъдството средният брой животни на стопанство (9.5 овце-майки) е по-нисък от средния за страната (13.9 овце-майки).

19% от стопанствата в района отглеждат свине, като 95% от стопанствата имат до 10 броя свине, което представлява 8.3% от свинете в района. 81.3% от свинете са в стопанства с над 1 000 животни. За сравнение, общо за страната 20% от свинете са в стопанства с по-малко от 10 свине и 64% – в стопанства с над 1 000 свине.

В 65% от стопанствата в района се отглеждат птици, като в 50 стопанства (0.2% от стопанствата с птици в района) се отглеждат 78% от птиците в района.

Свинете и птиците в Северния централен район се отглеждат в стопанствата на търговски дружества (77% от свинете и 57% от птиците) и на физическите лица (съответно 15% от свинете и 19% от птиците)

НАКРАТКО...

- Средният стандартен производствен обем (СПО) на стопанствата от Северния централен район е 10 413 евро. 47% от стопанствата са смесени, а 20% са специализирани в отглеждането на тревопасни животни.
- Средният СПО на специализираните стопанства с полски култури е 32 514 евро при средно за страната 18 268 евро.
- 116 стопанства в района отглеждат 1 469 бивола, като общият брой на биволите в страната е 10 038.
- 4 457 пчелари отглеждат 129 020 пчелни семейства.

20% от управителите на стопанствата са под 45 години, а 35% са пенсионери

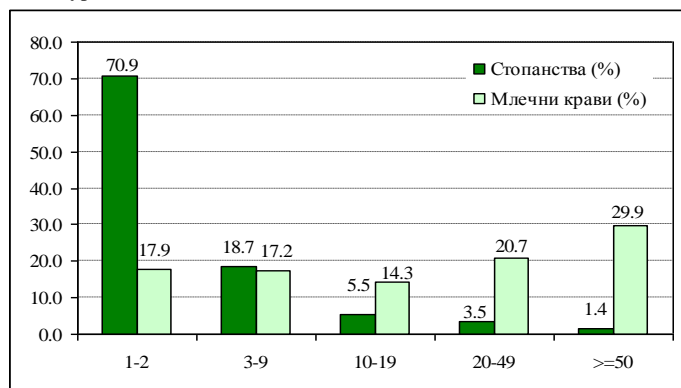
Средната възраст на управителите на стопанствата в Северен централен район е 58 години. 61% от тях са над 55 години, като този дял общо за страната е 63%.

Жените са 19% от всички управители в района. 24% от тях са на възраст под 45 години, а мъжете управители под 45 години са 20%. Над 55 години са 57% от жените и 61% от мъжете управители.

От 94 083 души, работещи в стопанствата от района, 81 320 са семейна работна ръка. От тях 52% са стопаните, 34% са съпрузи на стопанина и 14% са друга семейна работна ръка. Средният брой на семейните работници в стопанство е колкото средния за страната (1.9).

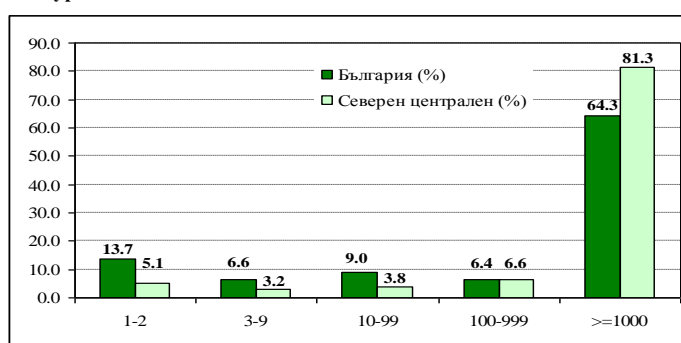
Разпределение на млечните крави в Северния централен район според броя на животните в стопанство

Фигура 7

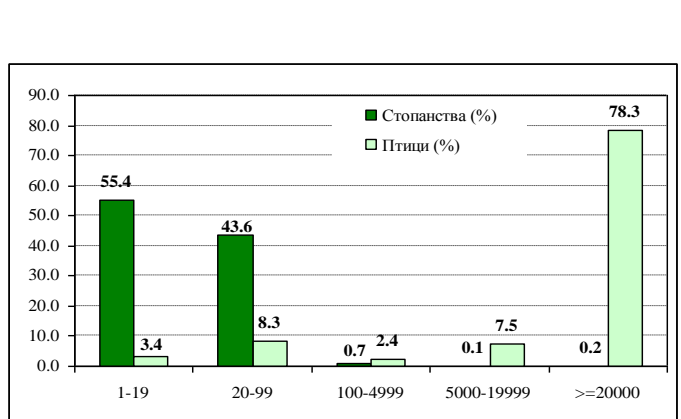
Разпределение на свинете според броя на отглежданите животни в стопанство в Северния централен район и общо за страната

Фигура 8

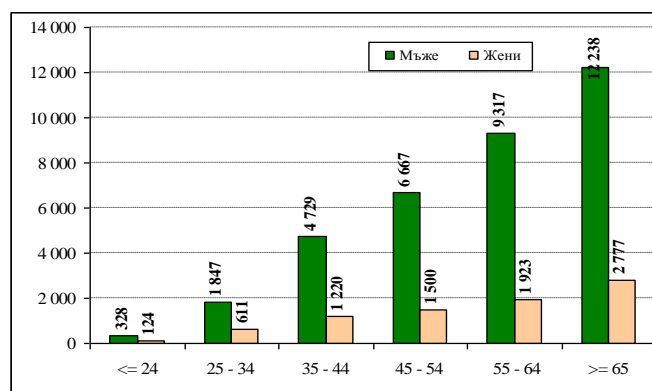
Разпределение на птиците в Северния централен район според броя на птиците в стопанство

Фигура 9

Разпределение на управителите на стопанствата в Северния централен район по пол и възраст

Фигура 10

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010 В ЦИФРИ

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година: МЕТОДОЛОГИЯ

Преброяването на земеделските стопанства се проведе от 1^{-ви} септември до 30^{-ти} ноември 2010 г. Събирането на информацията се осъществи чрез анкети, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство и интервюираща техните стопани или управители.

2 654 анкети и 290 контролни бяха специално обучени как да попълват данните на стопанствата в статистическия въпросник на преброяването; въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят необходимото качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическата тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава VI от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

Таблица 1 Средна ИЗП в размер на 171 дка на стопанство в Северния централен район при 101 дка средна ИЗП за страната

Стопанства	Северен централен район		Общо за страната	
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
Общо стопанства с ИЗП	42 001	7 181 682	357 074	36 169 647
Стопанства с ИЗП от				
0.1 до 5.0 дка	18 679	37 603	180 840	366 859
Физически лица с ИЗП	40 682	1 823 511	350 041	12 012 799
Юридически лица и ЕТ с ИЗП	1 319	5 358 171	7 033	24 156 849

Таблица 2 59% от ИЗП в района е заета от зърнено-житни култури

Култури	Северен централен район		Общо за страната	
	Брой стопанства	Площ (дка)	Брой стопанства	Площ (дка)
Пшеница	8 787	2 321 597	49 436	11 497 374
Царевица за зърно	17 467	861 002	68 381	3 151 539
Слънчоглед	5 076	1 660 206	16 873	7 325 024
Обработваема земя	32 798	6 504 488	250 728	31 249 280

Таблица 3 80% от стопанствата в Северния централен район отглеждат животни

Животни	Северен централен район		Общо за страната	
	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни
Говеда	9 882	72 998	95 357	576 339
Биволи	116	1 469	1 028	10 038
Еднокопитни	13 982	15 315	92 806	112 632
Овце-майки и дзвизки за разплод	16 692	159 272	91 133	1 272 477
Кози-майки и козички за разплод над 1 година	11 024	45 266	84 121	344 302
Свине	8 234	180 003	82 265	670 469
Птици	27 997	4 744 928	185 455	17 491 187
Пчелни семейства	4 457	129 020	23 982	588 694

Таблица 4 Едва в 1.2% от стопанствата в района работят постоянно заети несемейни работници

Работна ръка	Северен централен район		Общо за страната	
	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица	81 320	12 763	681 466	57 168

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи, които вече не се използват за производствени цели, в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложиени в Приложение № 2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Общи площи – през 2010 година са изследвани общите площи, които се ползват колективно от стопанствата (основно за паша на животните) и не могат да бъдат разпределени индивидуално към стопанствата. Същите са разпределени по общини и са въведени в базата данни като 264 специални единици. Площите от тези единици и използваната земеделска площ, разпределена в стопанствата, определят общо използваната земеделска площ от земеделските стопанства през стопанската 2009/2010 година.

В обхванатата от преброяването ИЗП не са включени площите в дребните селскостопански единици, които не отговарят на дефиницията за земеделско стопанство от Закона.

Семейната градина е площ, върху която се отглеждат много на брой и различни по вид култури (зеленчуци и овощни видове), като площта на всеки отделен вид е много малка и не може да се отнесе в кода на съответната култура.

Полски и градински зеленчуци – съгласно дефинициите, използвани в ЕС, „полски“ са зеленчуците, които участват в сеитбооборот с други земеделски култури, различни от зеленчуци, а „градински“ са зеленчуците, които участват в сеитбооборот само със зеленчуци.

Период на наблюдение е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. за площите. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.